

Maciej Szepietowski*

Victor Gaetan. *God's Diplomats. Pope Francis, Vatican Diplomacy, and America's Armageddon.*
Rowman & Littlefield Publishers 2021 ss. 476

W połowie lipca 2021 r. na rynku wydawniczym ukazała się książka pt. *God's Diplomats. Pope Francis, Vatican Diplomacy, and America's Armageddon*. Autorem publikacji wydanej w Londynie jest Victor Gaetan, amerykański korespondent zagraniczny katolickich serwisów informacyjnych oraz współpracownik magazynu „Foreign Affairs”. Związany na stałe z Waszyngtonem, wielokrotnie wyróżniany i nagradzany, od wielu lat jest ważnym obserwatorem oraz świadkiem działań dyplomatycznych Stolicy Apostolskiej.

Victor Gaetan rozwija także swoje zaangażowanie naukowe z zakresu dyplomacji, prawa międzynarodowego i stosunków zagranicznych. Szczególnie w okresie ostatnich dwóch dekad skupiał swoją uwagę na dyplomacji watykańskiej działającej równoległe na czterech kontynentach. W tym czasie regularnie przygotowywał korespondencje z obszarów objętych kryzysami: od Libanu poprzez Kosowo, Bośnię i Hercegowinę, Kubę, Turcję, Ukrainę aż po azjatycki trójkąt Hongkongu, Tajwanu i Korei.

Dzięki długoletniemu doświadczeniu, zdobytej wiedzy i utrwalonym kontaktom Autor stara się wyjaśnić czytelnikowi specyfikę dyplomacji papieża Franciszka. Papieża, który przecież reprezentuje jedną z najliczniejszych religii dzisiejszego świata, ale także przewodzi najmniejszemu suwerennemu państwu. Stolica Apostolska nie dysponuje armią, potęgą monetarną i instrumentami władzy typowymi dla każdego państwa. Jednak jej służby dyplomatyczne obecne są w różnych zapalnych miejscach globu, działając na rzecz pokojowego współistnienia narodów, a kiedy jest taka potrzeba, skutecznie stając w opozycji do siły globalnych mocarstw.

---

* Maciej Szepietowski – prezes Zarządu Katolickiego Stowarzyszenia „Civitas Christiana”.

Książka składa się z dwóch zasadniczych części. W pierwszej Autor ukazuje wyjątkowość i oryginalność watykańskiej dyplomacji. Stąd cenne są rozważania dotyczące relacji między misją na rzecz pokoju i stabilizacji a wymiarem religijnym, ze wskazaniem na zasadę dobra wspólnego i doświadczenie historyczne. Czytelnik ma możliwość zapoznania się z procesem edukacyjnym i kształtowaniem wyjątkowej sztuki watykańskiej dyplomacji. Autor podkreśla znaczenie standardów edukacji papieskich dyplomatów oraz korekt, które wprowadził do procesu formacyjno-edukacyjnego sam papież Franciszek. Obszernie przywołuje procesy historyczne związane z zaangażowaniem papieży od najdawniejszych czasów do dnia dzisiejszego oraz formowaniem aktualnego statusu prawnomiędzynarodowego Stolicy Apostolskiej, łącząc to z rozważaniami nad obowiązywaniem zasady suwerenności. Nie brakuje tu także odniesień do totalitaryzmów i wojen światowych, które były gorzkim doświadczeniem ludzkości i stanowią dla nas przestrożę. Gaetan opisuje również harmonijne pielęgnowanie zasady bezstronności wobec uczestników konfliktów oraz promowanie zasady sprawiedliwego pokoju z jej pierwszeństwem nad zasadą wojny sprawiedliwej. Prezentuje niełatwe umiejętności dialogu i poszukiwania rozwiązań, które nie są doraźne i krótkoterminowe, ale dają rękojmię budowania w praktyce trwałego pokoju. Jest to możliwe nie tylko przez bezpośrednie działania skromnego przecież wobec siły innych państw korpusu dyplomatycznego Stolicy Apostolskiej, ale w olbrzymim stopniu dzięki pozapolitycznej i pozarządowej sieci lokalnych Kościołów, instytucji charytatywnych, edukacyjnych, ośrodków pomocy medycznej, która z uwagi na długoletnią pracę organiczną na rzecz integracji i dobra wspólnego w momentach kryzysów i konfliktów stanowi istotną siłę i wartość na rzecz ładu i pokoju. W ten sposób rozwijana jest dyplomacja za pośrednictwem kultury dialogu i spotkania, a kontakty nie mają tylko formalnego charakteru. Towarzyszy temu pokora, ale nie naiwność; szacunek dla każdego, ale nie relatywizm; elastyczne budowanie porozumienia, ale nie bezkrytycyzm.

Drugi rozdział omawianej publikacji to studium konkretnych przypadków na mapie świata, w których widać zaangażowanie watykańskiej dyplomacji. Jest to wybór subiektywny, ale Autor ze swadą kontynuuje opowieść m.in. o Kubie, Bliskim Wschodzie, Kolumbii, Ukrainie, Chinach, Sudanie Południowym, zapalnych sytuacjach w tych regionach i intrygującej oraz finezyjnej momentami działalności dyplomatów na rzecz porozumienia.

Victor Gaetan nie unika w książce trudnych wątków. Uwagę zwracają części dotyczące Ukrainy i Rosji (książka ukazała się przed pełnoskalowym atakiem Rosji na Ukrainę), a przede wszystkim chyba najbardziej kontrowersyjna inicjatywa dyplomatyczna papieża Franciszka, jaką jest porozumienie z Chinami z 2019 r. (m.in. dotyczące mianowania biskupów).

Odrębnym wątkiem jest polemiczny i wręcz prowokacyjny charakter zarzutów wobec polityki międzynarodowej Stanów Zjednoczonych. Ma to odzwiercied-

lenie już w tytule publikacji i przewija się wielokrotnie przez jej karty. Autor przywołuje nieudane wysiłki, które czynił papież Jan Paweł II, aby skłonić prezydenta George W. Busha do odstąpienia od inwazji na Irak. Już wtedy papież ostrzegał, że inwazja Stanów Zjednoczonych może spowodować destabilizację regionu, wznieść ekstremizm islamski i wywołać chęć odwetu oraz jeszcze bardziej brutalnej, opartej o terroryzm przemocy. Gaetan wskazuje, że w tamtym czasie papież uprzedzał, że może to zagrozić bezpieczeństwu i życiu ludności cywilnej, doprowadzić do przymusowej emigracji i wykorzenienia z kultury i wiary całych grup społecznych, będących potomkami starożytnych wspólnot na ziemiach, gdzie chrześcijaństwo miało swoje początki. Autor przypomina, że konsekwentne apele papieża Jana Pawła II były odrzucane przez Stany Zjednoczone, a ostrzeżenia, które wówczas formułowała Stolica Apostolska, niedługo potem zaczęły się spełniać.

Gaetan wskazuje, że również dziś pół innego postrzegania spraw przez Watykan i Stany Zjednoczone jest więcej. Na dowód tego przywołuje przykłady z Afryki, Bliskiego Wschodu i Azji. Jest to o tyle ciekawe, gdyż – jak zauważa Autor – amerykańscy dyplomaci i specjaliści ds. relacji międzynarodowych przez wiele dekad postrzegali towarzyszące watykańskim emisariuszom zasady i praktykę ich długofalowego działania opartego o szeroką wiedzę jako „klejnot dyplomacji watykańskiej”.

Gaetan nie ukrywa swojego stanowiska i wyraźnie wskazuje, że papieska dyplomacja, pomimo mankamentów i popełnianych błędów, konsekwentnie idzie drogą mediacji, szukania szans na pojednanie. Przynosi to niekoniernie spektakularne, ale jednak stopniowe pozytywne rezultaty. Bierze także w obronę krytykowanego w wielu ośrodkach kręgu euroatlantyckiego papieża Franciszka, który kontynuuje stanowisko poprzednich papieży i mobilizuje korpus dyplomatyczny dla mocniejszego zaakcentowania kultury dialogu i spotkania wobec bezwzględnej siły politycznej i militarnej dominujących państw.

Omawiana książka nie jest jednostronnym panegirkiem, Autor ma świadomość i podkreśla, że Kościół jako instytucja ziemską nie jest nieomylny. Nie pomija i nie ukrywa dyskusyjnych wątków działalności współczesnego Kościoła, a całość wywodu dokumentuje licznymi danymi, mapami, źródłami oraz relacjami, które są rezultatem jego wieloletniej pracy i wglądu w jawny i poufny katalog wiedzy o dyplomacji Stolicy Apostolskiej. Na uwagę zasługuje fakt obszernego, ponad 100-stronnicowego załącznika w postaci źródeł.

Licząca prawie 500 stron książka mogłaby się wydawać rzetelną i wielowątkową publikacją. Jej Autor, Victor Gaetan, jest zapewne doskonale obeznany w kulisach watykańskiej polityki, ma wieloletnie doświadczenie korespondenta, a równocześnie jest osobą świecką niezwiązaną instytucjonalnie z Kościołem.

Książka ukazała się w lipcu 2021. Czy zdezaktualizowała się wobec wydarzeń ostatnich miesięcy: eskalacji wojny i militarnej agresji Rosji przeciw suwerennemu państwu, jakim jest Ukraina? Z pewnością pojawiają się nowe pytania i refleksje

w kontekście postawy watykańskiej dyplomacji oraz samego papieża Franciszka. Publikacja pomaga zrozumieć tło i uzasadnienie pewnych procesów i stanowisk, które obserwuje opinia publiczna i które niejednokrotnie wywołują niezrozumienie i kontrowersje. Warto zatem poznać szerzej omawianą w niej problematykę, która często owiana jest skrajnymi publicystycznymi ocenami, zwykłą ignorancją lub aurą sztucznej tajemniczości. Książka Gaetana, nawet jeśli w wielu miejscach budzi chęć żywej polemiki z zawartymi w niej tezami oraz skłania do stawiania dodatkowych pytań, jest publikacją szczegółowo udokumentowaną, przemyślaną, kompetentną. Cenną wobec aktualnych wyzwań związanych z wojną, bezpieczeństwem i dyplomatyczną drogą do pokojowego współistnienia narodów.